

Handläggare:
Malin Lindvall
Tel: 08-508 297 49

Till
Finansroteln

Remiss av "En översyn av lagstiftningen om företagsbot (SOU 2016:82)

Svar på remiss från Finansroteln av rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Finansroteln har remitterat betänkandet *En översyn av lagstiftningen om företagsbot*. Inom den kommunala sektorn omfattar företagsbotsregleringen idag de kommunala bolagen.

Utredningen föreslår att företagsbot även ska kunna utdömas för brott som begåtts dels i utövningen av sådan offentlig verksamhet som kan jämföras med näringsverksamhet, dels i annan verksamhet som en juridisk person (dvs. exempelvis en kommun) bedriver, om den brottsliga handlingen eller, i förekommande fall, underlåtenheten har varit ägnad att bereda den juridiska personen en fördel. Därmed föreslås att hela den kommunala verksamheten, inklusive de delar som helt eller delvis innefattar myndighetsutövning, ska omfattas av företagsbotsregleringen.

Utredningens förslag som berör bolagen avser att grunderna för att bestämma företagsbotens storlek ändras, att större företags finansiella ställning ska ha betydelse för företagsbotens storlek när det är fråga om särskilt klandervärd brottslighet och att företagsboten i sådana fall ska kunna bestämmas upp till 100 miljoner kronor, s.k. förhöjd företagsbot.

Koncernledningen delar utredningens uppfattning att det finns skäl att höja företagsbotens nuvarande maxnivå på 10 miljoner kronor när det är fråga om allvarlig brottslighet som begås i utövningen av ett större och finansiellt starkt företags verksamhet. Koncernledningen har inget att invända mot definitionen av större företag, inte heller mot utredningens bedömning att det egna kapitalet är ett bra mått på ett företags finansiella ställning, även om det kan behövas kompletteras med ytterligare

finansiella mått. Koncernledningen tillstyrker sammanfattningsvis förslaget om förhöjd företagsbot.

Bakgrund

Bestämmelserna om företagsbot infördes år 1986. Bakgrunden var att befintliga sanktioner, såsom straffansvar för fysiska personer och förverkande av de ekonomiska fördelarna av ett brott, bedömdes vara otillräckliga för att avhålla från brott i näringsverksamhet.

De centrala bestämmelserna om företagsbot finns i 36 kap. 7–10 a §§ brottsbalken. Bestämmelserna är obligatoriska. Åklagaren är alltså skyldig att föra talan om företagsbot om rekvisiten för att ålägga företagsbot bedöms vara uppfyllda. Det gäller dock inte om åklagaren gör bedömningen att det finns skäl för eftergift av företagsboten.

För att ett handlande ska utgöra brott och kunna föranleda företagsbot krävs att det överensstämmer med vad som anges som brott i en straffbestämmelse och att någon regel som utesluter straffansvar inte är tillämplig. Dessutom måste gärningsmannen ha handlat med uppsåt eller ha varit straffbart oaktsam samtidigt som det inte får ha förelegat någon omständighet som innebär att gärningsmannen är ursäktad (t.ex. straffrättsvillfarelse enligt 24 kap. 9 § brottsbalken).

Beloppet med vilken företagsboten utgår ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 10 miljoner kronor.

Regeringen beslutade den 21 maj 2015 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en bred översyn av företagsbotsregleringen och föreslå nödvändiga författningsändringar i syfte att säkerställa att det straffrättsliga regelverket för juridiska personer är effektivt, ändamålsenligt och modernt och att det är anpassat till Sveriges EU-rättsliga och övriga internationella åtaganden.

Utredningen har kommit med ett betänkande, ”En översyn av lagstiftningen om företagsbot” (SOU 2016:82).

Ärendet

I utredningens uppdrag har bl.a. ingått att överväga om begränsningen till brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet är ändamålsenlig eller om tillämpningsområdet bör förändras. Utredningen föreslår att tillämpningsområdet för bestämmelserna om företagsbot ska *utvidgas* genom att företagsbot – förutom för brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet – också ska kunna åläggas för brott som har begåtts i utövningen av sådan offentlig verksamhet som kan jämföras med näringsverksamhet och annan verksamhet som en juridisk person bedriver, om den brottsliga handlingen eller, i förekommande fall, underlåtenheten har varit ägnad att bereda den juridiska personen en ekonomisk fördel. I uppdraget har vidare ingått att överväga och föreslå en höjning av maximibeloppet för företagsboten samt att se över grunderna för beräkningen av företagsbotens storlek.

Bolagen omfattas redan idag av företagsbotsregleringen och berörs därför inte av frågan om tillämpningsområdet bör förändras. Relevant för bolagen är däremot förslagen om höjning av maximibeloppet för företagsboten samt grunderna för beräkningen av företagsbotens storlek.

Utredningen föreslår

- att grunderna för att bestämma företagsbotens storlek ändras,
- att större företags finansiella ställning ska ha betydelse för företagsbotens storlek när det är fråga om särskilt klandervärd brottslighet och
- att företagsboten i sådana fall ska kunna bestämmas upp till 100 miljoner kronor (s.k. förhöjd företagsbot).

Enligt utredningens bedömning finns det inte något generellt behov av att höja repressionsnivån för företag. Det är emellertid, vilket också OECD har varit inne på, enligt utredningen inte svårt att föreställa sig situationer där det är uppenbart att den nuvarande maximinivån, 10 miljoner kronor, framstår som ett alldeles för lågt belopp för att vara en tillräckligt kännbar sanktion. Också det förhållandet att motsvarande maximibelopp i flera andra europeiska länder är avsevärt högre talar enligt utredningen för att det svenska maximibeloppet är för lågt. Utredningens slutsats är därför att företagsbotens nuvarande maximinivå inte är tillräckligt hög.

Utredningens förslag är att företagsboten ska kunna fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 100 miljoner kronor.

Utredningen föreslår att företagsboten bör bestämmas med utgångspunkt i brottslighetens straffvärde istället för straffskalan som idag. Innebörden av begreppet straffvärde är detsamma som i brottsbalken nämligen att vid bedömningen av straffvärdet ska bl.a. beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit. Företagsboten bör vidare enligt utredningen stå i proportion till det klander som företaget förtjänar med anledning av brottet. Klandervärdet beror inte enbart på brottets straffvärde utan utgör en produkt av bl.a. straffvärdet och företags/företagsledningens anknytning till brottsligheten. Utredningen pekar på att det är tydligt att ett företag förtjänar ett högre mått av klander om brottet begåtts efter uppmuntran av företagsledningen jämfört med den situationen att företagsledningen inte kan lastas för mer än bristande kontroll. Utredningen konstaterar att företagsbotsinstitutet idag har en påtaglig praktiskt betydelse när det gäller lagföringen av arbetsmiljö- och miljöbrott. För att ge utrymme att även fortsättningsvis kunna döma ut kännbara företagsböter vid sådan brottslighet föreslår utredningen att man, när företagsboten bestäms, ska ta särskild hänsyn till ”den skada eller fara som brottsligheten har inneburit för liv, hälsa eller miljö”. Utredningen föreslår också att det, liksom hittills, ska finnas ett utrymme att beakta om ett företag tidigare har ålagts företagsbot.

Utredningen föreslår en ordning som gör skillnad mellan mindre och större företag. De mindre företagen bör, liksom i dag, kunna åläggas företagsbot på mellan 5 000 kronor och 10 miljoner kronor. När det gäller särskilt klandervärd brottslighet bör större företag kunna åläggas en s.k. förhöjd företagsbot. Denna bör bestämmas med hänsyn till företagets finansiella ställning och bör kunna uppgå till högst 100 miljoner kronor.

Staten, kommunerna och landstingen ska, enligt utredningens förslag, i deras egenskap av juridiska personer inte omfattas av bestämmelserna om förhöjd företagsbot. De kommunala bolagen omfattas dock.

I utredningen lämnas som exempel på särskilt klandervärda brottslighet allvarlig ekonomisk brottslighet såsom grovt bokföringsbrott, grovt skattebrott och grovt givande av muta. Gemensamt för dessa brott är att straffskalan sträcker sig från fängelse sex månader till fängelse sex år.

Med större företag avses utredningens förslag enskilda näringsidkare och juridiska personer som uppfyller kriterierna för större företag enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 årsredovisningslagen (1995:1554). Det är, något förenklat, fråga om företag som överskrider minst två av tre gränsvärden: balansomslutning 40 miljoner kronor, nettoomsättning 80 miljoner kronor och antal anställda 50.

Enligt utredningen är storleken på det egna kapitalet ett bra mått på ett företags finansiella ställning och bör kunna ligga till grund för bedömningen av i vilken omfattning som företagsboten ska höjas.

Utredningen föreslår en lösning som innebär att man bestämmer företagsbotens storlek i tre steg.

I det första steget fastställs det ett sanktionsvärde om lägst 5 000 kronor och högst 10 miljoner kronor för den samlade brottslighet som ska föranleda företagsbot. Sanktionsvärdet – som är avsett att spegla det klander som företaget förtjänar med anledning av brottsligheten – bestäms med utgångspunkt i brottslighetens straffvärde och med särskild hänsyn till brottslighetens förhållande till verksamheten och den skada eller fara som brottsligheten har inneburit för liv, hälsa eller miljö. Det ska också finnas utrymme att i skälig omfattning ta hänsyn till om företaget tidigare har ålagts att betala företagsbot.

Det andra steget tillämpas enbart om det konstaterade sanktionsvärdet uppgår till lägst 500 000 kronor (särskilt klandervärd brottslighet) och företaget är ett större företag. När dessa förutsättningar är förhanden kommer, med förslaget, företagsbotens storlek att kunna höjas till det högre belopp som är befogat med hänsyn till företagets finansiella ställning, dock högst 100 miljoner kronor ("förhöjd företagsbot").

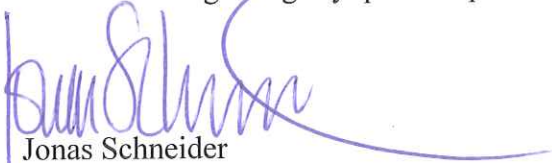
I det tredje steget ska det, liksom i dag, prövas om det finns skäl att sätta ned eller efterge företagsboten

Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. Det behövs enligt utredningen inte några övergångsbestämmelser.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen delar utredningens uppfattning att det finns skäl att höja företagsbotens nuvarande maxnivå på 10 miljoner kronor när det är fråga om allvarlig brottslighet som begås i utövningen av ett större och finansiellt starkt företag

verksamhet. Koncernledningen har inget att invända mot definitionen av större företag, inte heller mot utredningens bedömning att det egna kapitalet är ett bra mått på ett företags finansiella ställning. Koncernledningen vill framhålla att det i sammanhanget kan behövas vägas in också andra finansiella nyckeltal. Koncernledningen tillstyrker sammanfattningsvis förslaget om förhöjd företagsbot. Om företagsboten bör bestämmas med utgångspunkt i brottslighetens straffvärde istället för straffskalan som idag har koncernledningen inga synpunkter på.

Jonas Schneider
Vice VD